

Sezona 2017/2018

BEOGRADSKA FILHARMONIJA

Ciklus: Zemlja

Dirigent: **Eidi Oue**

Solista: **Simone Rubino**, perkusije

Akademski hor *Collegium Musicum*

Petak, 8. jun 2018. godine

Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

www.bgf.rs

Program:

Toru Takemicu

Rekvijem za gudače

Trajanje: oko 8 min.

Avner Dorman

Zamrznut u vremenu

I Indoafrika

II Evroazija

III Amerike

Trajanje: oko 28 min.

Gustav Holst

Planete

I Mars, planeta rata

II Venera, planeta mira

III Merkur, krilati glasnik

IV Jupiter, planeta radosti

V Saturn, planeta starosti

VI Uran, mag

VII Neptun, mistik

Trajanje: oko 49 min.

Koncertmajstor: Tijana Milošević

Toru Takemicu (1930-1996) jedan je od najuticajnijih japanskih kompozitora 20. veka, čija su rana dela obeležena željom za distanciranjem od tradicija japanske muzike i prigrbljenjem žanrova, izražajnih sredstava i izvođačkih aparata muzike Oksidenta. Slučajan i sudbonosni susret sa I. Stravinskim 1958. godine bio je presudan za budućnost Takemicua kao kompozitora svetskog renomea. Upravo je kompozicija *Rekvijem za gudače* (1957) bila ta koja je ruskog kompozitora oduševila svojom iskrenom strašću. Jezik kompozicije blizak je slobodnoj atonalnosti Druge bečke škole, ali Takemicu nikako nije samo verni podražavalac muzičkih praksi Zapada: delo možemo smatrati *ogledalom na površini vode*, čiji odrazi nikada nisu potpuni, niti savršeni. Elementi japanske tradicije upleteni su u muzički tekst, poput ideje da *zvuk mora imati prostora da diše*. Ova vrsta specifičnog tretmana muzičkog materijala istovremeno pruža slušaocu osećaj statičnosti i stvara prostor *nulte gravitacije*, u kome zvukovi kao da lebde. Sva tri odseka dela – *Lento*, *Modère*, i *Moins Lent* – čine se kao zaustavljeni fragmenti vremena; suštinu muzike trebalo bi tražiti u suptilnim promenama harmonije i delikatnim odnosima između grupa gudačkih instrumenata.

Na ideju muzike zamrznute u vremenu nadovezuje se, doslovno, i iduća kompozicija na večerašnjem programu. Muzičko stvaralaštvo izraelskog kompozitora **Avnera Dormana** (r. 1975) istinska je artikulacija savremenog doba, u kome se uticaji i elementi muzika brojnih zemalja, kako tradicionalne, tako i umetničke i popularne, dodiruju i prožimaju. Njegova dela izdvaja bogat i kompleksan ritmički vokabular, kao i pažnja posvećena bojama instrumenata i njihovom uodnošavanju, bilo u orkestarskom, kamernom ili solističkom vidu.

Zamrznut u vremenu intrigantan je naslov koji referira na želju autora da u tri slike predstavi geološki (i muzički) razvoj planete Zemlje od praistorije do današnjeg dana. Prvi stav zasnovan je na ritmičkim obrascima južne Indije, talama, podražavajući procese improvizacije, karakteristične za izvođenje tradicionalne indijske muzike, a zatim istražuje i zvuke indonežanskih gamelan orkestara, kao i arhaične afričke muzike. Drugi stav pruža karakterni kontrast, nastojeći da predstavi duh muzike zapadne Evrope i Azije u uzdržanom i kontemplativnom muzičkom toku i hladnijem spektru perkusionističkog tembra. Kao osnovna inspiracija pronalazi se ples sičilijana i mnoge njegove reinterpretacije u delima V. A. Mocarta, a posebna pažnja pridaje se osluškivanju vibracija alikvotnih tonova u prostoru. Treći stav namenjen je da bude verni prikaz američke kulture kao specifičnog mesta susreta svih drugih kultura i rađanja novih, te će se tako kao muzički elementi u njemu pronaći mnoge ključne odrednice 20. veka: mjuzikli, američki simfonizam, džez, tango, swing, minimalizam i dr. Naposletku sledi rekapitulacija, zajedničko zvučanje svih muzika predstavljenih u toku ciklusa, specifičan Dormanov pečat, koji nije samo suštinsko obeležje ove kompozicije već i celokupnog njegovog stvaralaštva.

Zahtevnost solističkog parta, uz prizor usamljenog izvođača koji operiše ogromnim instrumentalnim aparatom (što predstavlja i svojevrsan vizuelni spektakl), kao i vitalnost same muzike, čine kompoziciju *Zamrznut u vremenu* izuzetno pamtljivom u svakom pogledu"?

Pisan u jeku Velikog rata, impozantni ciklus simfonijskih poema *Planete* (1914-1917) britanskog kompozitora **Gustava Holsta** (1874-1934) dostigao je viši status od bilo kog drugog njegovog dela. Kompozicija, sačinjena od sedam stavova – planetarnih portreta – predstavlja tačku susreta misticizma antičke grčke *harmonije sfera*, antičke

rimske mitologije, astrologije i astronomije. Muzički jezik, koji delimično odaje uticaje orkestarskih dela A. Šenberga ali i sa druge strane I. Stravinskog, bogatstvom ideja kao i spretnom manipulacijom tonskih boja inspirisao je generacije filmskih kompozitora nakon Holsta. Tonske slike zamišljenih karakteristika svake od planeta u Sunčevom sistemu nižu se bez predodređenog narativnog toka koji bi ih ujedinio: od gromoglasnog i brutalno disonantnog Marsa, do Neptuna u *piano pianissimo* dinamici, kao poslednje planete na granici tada vidljivog univerzuma, koja stoji na međi poznatog i nepoznatog. Ženski hor koji se pridružuje orkestru u poslednjem stavu, pevajući bez reči, zalazi u svet bez naroda i jezika, upućujući naš pogled i misao ka nedokučivom nepoznatom.

Večerašnji program fokus usmerava na neke od najznačajnijih svetskih kompozitora, koji zalaze van okvira ustaljenog kanona zapadnoevropskog stvaralaštva, istražujući muziku mnogih naroda iz celog sveta, a zatim ide i dalje od toga u Holstovim *Planetama* i, na ovaj način, zaokruživši ovogodišnji programski ciklus *Zemlja*, pokazuje da muzika zaista jeste *umetnost bez granica*.

Tisa Jukić*

*U sezoni 2017-18, Beogradska filharmonija pruža priliku odabranim mladim muzikolozima da pisanjem programskih komentara obogate svoju stručnu praksu.